

Stipan Bunjevac

IZ ŽIVOTA HRVATSKIH KATOLIKA IZVAN HRVATSKE

Osmijeh Beogradske Bogorodice

Beogradska nadbiskupija pokriva središnji dio Srbije od Beograda do Makedonije i Kosova, i na tome području živi oko 15.000 katolika koji su u kontaktu sa svećenicima. No, njihov stvaran broj je oko 30.000, od kojih je najveći postotak Hrvata, zbog čega su u crkvama obredi službeno na hrvatskom jeziku. No, u pastoralu se vodi briga za očuvanje nacionalnog i kulturnog identiteta svakoga pojedinca budući da su brojni mješoviti brakovi

Središnji razglas na željezničkom kolodvoru emitira glazbeni hit žestokog ritma poznatoga splitskog pjevača Gibonnija, ali već nakon njega zagrebačka rok-skupina »Parni valjak« svojom melankoličnom ljubavnom pjesmom djeluje prilično umirujuće. Netko će s razlogom pomisliti kako je,

najvjerojatnije, riječ o kolodvoru u Karlovcu, Osijeku, Splitu, ili kojem drugom gradu u Hrvatskoj. Međutim, koliko se god to nekima činilo čudnim, u takvom se glazbenom ugođaju mogu naći putnici koji stižu ili odlaze iz metropole Srbije i Crne Gore - Beograda. U ulici prepunoj malih prodavaonica, kafića i obrtničkih radnja, koja se uspinje od kolodvora do strogog središta grada, grčka je božica glazbe Euterpa doista dala sebi oduška. Tamo se mogu čuti najnoviji zabavni inozemni hitovi, džez-skladbe, romske, pjesme iz svih država nastalih raspadom bivše države i, naravno, za to podneblje neizbježni novokomponirani »narodnjaci« svih vrsta.

Nedaleko od glasovite Skupštine, gdje su se u novijoj srbijanskoj povijesti događali prijelomni događaji, od Ulice knjaza Miloša vodi Krunska ulica. Slučajno ili ne, ali u toj ulici otmjena naziva nalaze se veleposlanstva Turske, Irana, Belgije, Brazila, Španjolske i Mađarske, te rezidencija UN-ova Visokog komesarijata za izbjeglice, kao i sjedište Demokratske stranke sada već pokojnog premijera Đinđića, a i najstarija beogradska katolička crkva i župni ured Krista Kralja. Izvana djeluju prilično skromno i skučeno, ali svakog namjernika koji prijeđe župni prag čekaju gostoljubivi domaćini. Tajnik beogradskog nadbiskupa Stanislava Hočevara i njegov redovnički subrat, salezijanac o. Franc Šenk, s osmijehom na licu pokazuje jedan ured s dva stola i kompjutorima zatrpana papirima, u kojem se sada nalazi sva nadbiskupijska administracija. Naime, sjedište nadbiskupije u Ulici Svetozara Markovića, gdje se nalazi i beogradska katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije, obnavlja se i preuređuje. Uskoro bi nakon više od dvije godine radovi napokon trebali biti dovršeni.

Beogradska Bogorodica u crkvi sv. Petra

Katolici iz 24 naroda

Prvi čovjek beogradske mjesne Crkve je susretljiv, razgovorljiv, spreman na razgovor o svakoj temi, djeluje iskreno i zauzeto, po odmjerenim i dobro odvagnutim riječima vidi se da je pravi intelektualac na pravome mjestu. Pedeset devetogodišnji mons. Stanislav Hočevar rođen je u Jelendolu u župi Škocijan kod Novoga Mesta, salezijansku je gimnaziju završio u Hrvatskoj u Križevcima, a teološki studij u Ljubljani. Za svećenika je zaređen g. 1973. nakon čega je u Slovenskoj salezijanskoj provinciji obavljao različite odgovorne dužnosti sve do dužnosti provincijala u dva navrata. Papa Ivan Pavao II. imenovao ga je 25. ožujka 2000. beogradskim nadbiskupom, predsjednik je Međunarodne biskupske konferencije sv. Ćirila i Metoda, kojoj pripadaju sve biskupije zapadnog i istočnog obreda u Srbiji i Crnoj Gori i Makedoniji, te član Papinskoga vijeća za jedinstvo kršćana. Smireno opisuje sadašnju situaciju u povjerenju mu

nadbiskupiji, svjestan svih poteškoća ali i zadaća.

Crkva sv. Ante Padovanskog koju vode franjevci bosanske provincije

Beogradska nadbiskupija prostire se na oko 50.000 km², pokriva središnji dio Srbije od Beograda do Makedonije i Kosova, i na tome području živi oko 15.000 katolika s kojima su svećenici u redovitom kontaktu. No, teško je odrediti njihov stvaran broj, ali ih najvjerojatnije ima duplo više, dakle oko 30.000. Najveći postotak su Hrvati, ali velikim dijelom u nacionalno mješovitim brakovima. Katolički vjernici Beogradske nadbiskupije pripadaju 24-orim nacionalnostima. U 16 župa, djeluje 24 biskupijska i redovnička svećenika, od kojih su polovica Hrvati iz Hrvatske i Bosne, ostali su Slovenci, te po jedan Talijan, Slovak, Poljak i Makedonac, a nadbiskupija ima i dva svećenika koji su po nacionalnosti Srbi. Uz biskupijske svećenike četvorica njih su isusovci, dva franjevca, dva lazarista i jedan salezijanac. Imamo i dva bogoslova i jednog sjemeništara. Redovnica koje djeluju u nadbiskupiji je 29.

Katolička Crkva u Srbiji i Crnoj Gori uz svoje redovito pastoralno poslanje ima i posebnu ulogu mosta između crkvenog Istoka i Zapada, tj. pravoslavlja i katolištva. To je područje ekumenskih i širih međuvjerskih odnosa jer su ondje prisutne uz većinsku Srpsku Pravoslavnu Crkvu i kršćanske zajednice protestantske baštine, kao i muslimani i židovi. Njezina uloga prelazi čak i te strogo crkvene okvire, jer je Katolička Crkva također spona na području širih civilizacijskih i kulturoloških procesa.

Što se tiče pastoralna katoličkih vjernika na njihovu materinskom jeziku, za razliku od drugih biskupija u Srbiji i Crnoj Gori, kao u Vojvodini i na Kosovu, gdje su nacionalne i vjerske skupine prilično jake i relativno homogene, u Beogradskoj nadbiskupiji sve su zajednice jako mješovite. To predstavlja objektivan problem o kojemu se već gotovo dvije godine raspravlja na svećeničkom vijeću. Naime, kako sačuvati nacionalni i kulturni identitet svih katoličkih etničkih skupina na tom prostoru u dijalogu s većinskim življem. Još uvijek se traže najbolja konkretna rješenja, jer riječ je o 24 nacionalnosti. No, budući da su u najvećem postotku hrvatski vjernici, u crkvama je sve na hrvatskom jeziku, osim u Beogradu gdje se jedna misa služi na mađarskom i jedna na slovenskom. Također za strane diplomate služe se mise i na engleskom, talijanskom, njemačkom i latinskom jeziku. Osnovni je princip da se u jezičnom smislu nikome ništa ne nameće, pa tako u mjesečniku Beogradske nadbiskupije »Blagovijest« svatko piše na svome jeziku. U toj nacionalnoj raznolikosti ogleda se i katolicitet Crkve, a to je i bogatstvo Beogradske nadbiskupije, to zajedništvo u različitosti.

Beogradska katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije

Katolici te biskupije očekuju od katoličke javnosti u Hrvatskoj da i dalje gaji pozitivan odnos prema tamošnjoj katoličkoj zajednici jer je velik broj Hrvata iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine tijekom povijesti došao na te prostore. U nekoliko posljednjih godina zbog gospodarskih odnosa sve više novih ljudi dolazi, a često hrvatski vjernici uopće ne znaju da ondje ima katoličkih crkava. Zato je poželjno da se izvještava o Katoličkoj Crkvi u Srbiji i Crnoj Gori i konkretno pomaže slanjem vjerskih knjiga i časopisa na hrvatskome jeziku jer se tako pomaže svima, pa i svojim vjernicima.

Bosanska i dubrovačka »čaršija« u Beogradu

Ove godine, do 7. prosinca 2005, Beogradska nadbiskupija slavi 80. obljetnicu ponovne uspostave. Naime, Beograd, negdašnji Singidunum, bio je biskupijsko sjedište već u rimsko doba. Imena katoličkih biskupa poznata su od 1290. a pod Turcima apostolski administratori su bili od g. 1521. Na početku 16. st. na tome je području postojala i Smederevska biskupija, koja je kasnije pripojena Beogradskoj. Konkordatom iz 1914. ustanovljena je Beogradska nadbiskupija a prvi nadbiskup,

franjevac o. Rafael Rodić, došao je u Beograd 1924. Franjevačka je, inače, prisutnost u Beogradu dugog vijeka jer se oni spominju već 1280. kad su bosanski i dubrovački trgovci, katolici, tražili da imaju svoga svećenika.

Na početku 17. st. svećenik Petar Mazarek, nakon što je po Srbiji i Makedoniji obišao više katoličkih župa, zapisao je: »U samom Beogradu katolička skupina sastoji se od 1500 Bošnjaka i 200 Dubrovčana, obojih uglavnom trgovaca. U gradu postoji bosanska i dubrovačka čaršija, župnik franjevac i mala isusovačka rezidencija sa školom i 32 učenika.« Poznato je također da se franjevac sv. Ivan Kapistran borio za oslobođenje Beograda g. 1456. a da se franjevački samostan spominje 1514. Turci su ga tijekom povijesti nekoliko puta rušili, pretvarali u džamiju a franjevce protjerali i ubijali. Sadašnji samostan i crkvu sv. Ante Padovanskoga dao je sagraditi g. 1926. provincijal bosanskih franjevaca o. Petar Ćorković, koji je franjevce doveo još i u Smederevo, Niš, Šabac i Kraljevo. Danas u njemu djeluju bosanske »legende«: o. Leopold Rochmes, župnik, generalni vikar Beogradske nadbiskupije i tajnik tamošnje Biskupske konferencije, koji je već 19 godina u Beogradu, i o. Rafo Lipovac, donedavni dugogodišnji misionar u Bjelokosnoj Obali. Prostdušne i pristupačne bosanske duše s franjevačkim »štihom« najbolja su kombinacija za malobrojne i razasute beogradske katolike. O. Rochmes opisuje svoje vjernike, tj. točno 123 obitelji u župi s kojima je u kontaktu:

Zahvalne spomen ploče u crkvi sv. Petra

Katolička prepoznatljivost

»U našoj se župi prema statistici može govoriti o tridesetak hrvatske, slovenske i druge djece vjeroučenika. Prema tome, nije objektivno moguće organizirati katolički vjeronauk u školi, ne samo na našem području nego i u cijelome Beogradu, jer ni u jednom razredu nema minimalno osam prijavljenih učenika, koliko je potrebno za redovito održavanje vjeronaučne nastave, pa će se tražiti alternativna rješenja. U kontaktu s nama jedan dio djece ima jedinu prigodu slušati i razgovarati, bolje rečeno pokušati govoriti, na hrvatskome jeziku, jeziku očeva i majki. U našoj se crkvi i u susretima s nama, dakle, govori isključivo hrvatski jer je istina da je prepoznatljivost Katoličke Crkve na ovim prostorima uvijek bila i po standardnoj hrvatskoj književnoj ijekavici. Nije to, dakako, najvažnije i jedino, ali je sigurno oduvijek bilo jedno od bitnih obilježja katolištva sve dosada, a nadam se da će i biti i odsada. Prema tome, već i po tome što rabimo riječ 'biskup' a ne 'episkop' ili 'papa Ivan Pavao II' a ne 'Jovan Pavle II', ovdašnja javnost zna da je riječ o katolicima. Nije to nikakav nacionalizam i nema nikakvu negativnu konotaciju, nego je posebnost koja obogaćuje beogradsku vjersku i kulturnu sredinu.

Poteškoće i problemi su veliki, ali to ne smiju smetnuti s uma ni Crkva u hrvatskome narodu ni hrvatska država, posebice što ovdašnji Hrvati nemaju nikoga na političkome planu u ovdašnjim strukturama vlasti a nisu također organizirani ni u jednu civilnu udrugu s hrvatskim predznakom, kao što to ima u Bačkoj i Srijemu. Zbog toga ih se ne smije kritizirati jer još nije sazrelo vrijeme za takvo nešto, iako su i sami pomalo za to krivi. Činjenica je da oni ne vole isticati svoju vjersku i nacionalnu pripadnost, javno iznositi zahtjeve i sl. Ali baš zato bi morali imati snažniju moralnu potporu Katoličke Crkve iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine, matične domovine i njezinih političkih predstavnika. Zbog povijesnih okolnosti, brojnosti i niza drugih čimbenika sigurno nije najsretnije govoriti o reciprocitetu ali, ponavljam, bilo bi dobro jasnije stati iza ovoga 'ostatka ostataka'. Nije riječ o nekakvom pravu nego još o nečem važnijem - katolici se u Beogradu i Beogradskoj nadbiskupiji nemaju baš ničega u, posebice novijoj, povijesti, sramiti! Na vratima samostana i župnih kuća svi su bez razlike dobivali pomoć.«

»Gdje si, Hrvoje?«

»Desna ruka« župnika o. Rochmesa je 48-godišnji Vlatko Mrkonjić, rođeni Beograđanin, podrijetlom iz BiH. Naime, njegov otac Petar rođen je u Ulicama kod Brčkoga a majka Ana iz župe

Dragočaj kod Banje Luke. Njih su se dvoje upoznali u Borovu, gdje su radili u nekada glasovitoj tvornici obuće, i g. 1955. doselili se u Beograd zaposlivši se u tvornici »Proleter«. Sin Vlatko je diplomirao na beogradskom Fakultetu organizacijskih znanosti, ali sada radi kao taksist jer nije dobio posao u struci a mora se skrbiti za njemu najljepše tri ljepotice, suprugu Mirjanu, 11-godišnju kćer Katarinu i 14-godišnju Ivu. Član je župnog vijeća, supruga mu je Srpkinja, pravoslavka, djeca pohađaju katolički vjeronauk, primila su sve sakramente u crkvi sv. Ante i ponosno ističe kako oni mogu biti primjer kada duboko življena vjera i istinska ljubav mogu prevladati sve nacionalne i vjerske različitosti. Njezini su ga roditelji primili kao »svojega«, koje posjećuju za njihove pravoslavne »slave«. U šali se nasmije i kaže kako su nedavno bili »prikraćeni« kada se datumski poklopilo slavljenje Božića u Zapadnoj i Istočnoj Crkvi. Svi njegovi prijatelji i znanci znaju da je Hrvat i katolik, i to ne skriva ni pred kime. Već je naviknuo da ga dobronamjerno u tom smislu zapitaju: »Gdje si, Hrvoje?«

Prva beogradska gimnazija - isusovačka

Najatraktivnija i najživlja beogradska župa je ipak ona sv. Petra u Makedonskoj ulici, koju drže oci isusovci. Njezina je prednost što je smještena u najstrožem i najprometnijem gradskom središtu, nedaleko od glasovite novinske kuće »Politike«, do kojega je nekako najlakše doći gotovo svim katolicima u Beogradu. Prema sastavu male redovničke zajednice, koju čine župnik o. Petar Galauner, superior o. Stjepan Kuzmić te o. Lorant Kilbertus i o. Ivan Vinko, čini se da i isusovci u Beogradu imaju snage i volje odgovoriti svim zahtjevima tamošnje Crkve i društva.

Župa, prema riječima o. Galaunera, broji službeno oko 900 vjernika a na misu ih redovito dolazi od 150 do 200. Vrlo je aktivna i zajednica mladih od 30 do 40 članova, koja se sama brine i raspolaže župnom dvoranom. Isusovačka prisutnost u Beogradu seže u daleku prošlost jer je već g. 1612. glasoviti o. Bartol Kašić obilazio kao papin izaslanik tamošnje katolike a samo godinu dana kasnije isusovci ondje osnivaju prvu gimnaziju. Sadašnja je župna i samostanska kuća kupljena g. 1930. a crkva sagrađena g. 1933, u kojoj se čuva glasovita Beogradska Bogorodica. Koliko je crkva u povijesti bila mjesto u kojemu su mnogi iz mnogih naroda našli utočište i mir, najbolje govore zahvalne ploče na ulazu isklesane na hrvatskom, srpskom, mađarskom, njemačkom, francuskom i drugim jezicima na latinici i ćirilici.

Odlazeći iz Beograda, teško je ne posegnuti za »najboljom metodom« u želji da se pomogne tamošnjoj malobrojnoj, raštrkanoj, od šire katoličke javnosti, možda i nepravedno, zaboravljenoj zajednici - molitvom! Jer običnom je ljudskom logikom teško dokučiti njihovu ustrajnost i optimizam u svagdašnjem življenju i svjedočenju vlastitoga vjerskog, nacionalnog i kulturnog identiteta. Možda je samo misticima i pjesnicima, zanesenjacima i idealistima sve jasno i vide rješenje u zagonetnom i majčinski blagom osmijehu Beogradske Bogorodice. A možda bi to trebalo biti jasno i svakom prosječnom katoliku!